

Utvecklingen inom den kommunala sektorn 2010

Sammanfattning

I betänkandet behandlar finansutskottet skrivelse 2010/11:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn. Skrivelsen utgör regeringens årliga redovisning av ekonomin och verksamheterna i kommuner och landsting. Redovisningen av de kommunala verksamheterna avser i huvudsak förhållandena t.o.m. verksamhetsåret 2010. Utskottet framhåller att den årliga skrivelsen är ett viktigt inslag i återspeglingsrapporteringen av resultatinformationen till riksdagen. Utskottet förutsätter att regeringen fortsätter att fördjupa kunskapen om statsbidragen med tonvikt på om bidragsgivningen nått sina mål och att detta arbete återspeglas i skrivelsen. Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna. Vidare föreslår utskottet att riksdagen avslår två motioner som väckts med anledning av skrivelsen. I betänkandet finns två reservationer och ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Skrivelsens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden	5
Utvecklingen inom den kommunala sektorn	5
Reservationer	22
1. Stöd till den kommunala sektorn, punkt 2 (S, V)	22
2. Slopande av sfi-bonusen, punkt 3 (SD)	23
Särskilt yttrande	25
Utvecklingen inom den kommunala sektorn, punkt 1 (MP)	25
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	27
Skrivelsen	27
Följdmotionerna	27
<i>Bilaga 2</i>	
Utbildningsutskottets yttrande	28
 <i>Tabeller</i>	
Tabell 1 Resultat före extraordinära poster för kommunsektorn 2006– 2010, miljarder kronor	6
Tabell 2 Statsbidrag till kommunsektorn åren 2009 och 2010 samt förändring, miljarder kronor	6

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Utvecklingen inom den kommunala sektorn

Riksdagen lägger skrivelse 2010/11:102 till handlingarna.

2. Stöd till den kommunala sektorn

Riksdagen avslår motion

2010/11:Fi8 av Tommy Waidelich m.fl. (S).

Reservation 1 (S, V)

3. Slopande av sfi-bonusen

Riksdagen avslår motion

2010/11:Fi7 av Richard Jomshof och Josef Fransson (båda SD).

Reservation 2 (SD)

Stockholm den 9 juni 2011

På finansutskottets vägnar

Anna Kinberg Batra

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anna Kinberg Batra (M), Tommy Waidelich (S), Pia Nilsson (S), Göran Pettersson (M), Jörgen Hellman (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Meeri Wasberg (S), Carl B Hamilton (FP), Bo Bernhardsson (S), Annie Johansson (C), Staffan Anger (M), Mikaela Valtersson (MP), Anders Sellström (KD), Johnny Skålin (SD), Ulla Andersson (V), Jörgen Andersson (M) och Sven-Erik Bucht (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens årliga skrivelse Utvecklingen inom den kommunala sektorn (skr. 2010/11:102). Två motioner har väckts med anledning av regeringens skrivelse. Utbildningsutskottet har lämnat ett yttrande. De behandlade förslagen återges i *bilaga 1*. Yttrandet återfinns i *bilaga 2*.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en översiktlig redovisning av hur ekonomin och verksamheten i kommuner och landsting har utvecklats de senaste åren. Redovisningen av den kommunala ekonomin innefattar i huvudsak resultatutvecklingen för kommuner och landsting, sysselsättningsutvecklingen samt utvecklingen av statliga bidrag till kommunsektorn. Redovisningen av utvecklingen i den kommunala verksamheten omfattar i första hand de obligatoriska verksamheterna skola, vård och omsorg. Redovisningen syftar till att beskriva hur dessa verksamheter utvecklats i förhållande till de nationella mål som riksdagen och regeringen har formulerat. Redovisningen avser i huvudsak förhållandena t.o.m. 2010.

Utskottets överväganden

Utvecklingen inom den kommunala sektorn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelse 2010/11:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn till handlingarna. En motion om utvecklingen inom kommunsektorn avslås. Vidare avslås en motion om slopad sfi-bonus. Utskottet hänvisar till att frågorna kommer att behandlas i samband med hanteringen av 2011 års ekonomiska vårproposition. Utskottet förutsätter vidare att regeringen fortsätter att fördjupa kunskapen om statsbidrag med tonvikt på om bidragsgivningen nått sina mål och att detta arbete återspeglas i skrivelsen.

Jämför särskilt yttrande (MP).

Regeringens skrivelse

Skrivelsen utgör regeringens årliga redovisning av ekonomin och verksamheterna inom kommuner och landsting. I skrivelsen redovisas resultatutvecklingen för kommuner och landsting, sysselsättningsutvecklingen, utvecklingen av statliga bidrag till kommunsektorn samt utvecklingen inom de obligatoriska verksamheterna vård, skola och omsorg. Redovisningen avser i huvudsak förhållandena t.o.m. 2010.

Redovisning av den ekonomiska utvecklingen

Av skrivelsen framgår det att det ekonomiska resultatet för kommunsektorn som helhet varit positivt under ett flertal år. Generellt sett klarade kommuner och landsting krisåret 2009 bra och redovisade ett positivt resultat före extraordinära poster på 13,4 miljarder kronor, jämför tabell 1 nedan. Enligt preliminära uppgifter för 2010 beräknas motsvarande resultat, dvs. resultat före extraordinära poster, till 18,5 miljarder kronor, vilket är en förbättring med 5,1 miljarder kronor. Av resultatet svarade kommunerna för 14,1 miljarder kronor och landstingen för 4,4 miljarder kronor 2010. Av förbättringen på 5,1 miljarder kronor svarade kommunerna för 3,5 miljarder kronor och landstingen för 1,6 miljarder kronor.

Tabell 1 Resultat före extraordinära poster för kommunsektorn 2006–2010, miljarder kronor

År	2006	2007	2008	2009	2010	Förändring 2010– 2009
Resultat före extra- ordinära poster	15,2	13,5	7,9	13,4	18,5	5,1
<i>varav kommuner</i>	13,4	10,1	7,0	10,6	14,1	3,5
<i>varav landsting</i>	1,9	4,0	0,9	2,8	4,4	1,6

Förbättringen förklaras av tillfälliga statsbidrag, en relativt svag kostnadsökning samt att prognoserna över skatteintäkterna förbättrades under året. Andelen kommuner och landsting som redovisade positiva resultat före extraordinära poster var 95 % (276 kommuner) respektive 90 % (18 landsting) 2010, vilket var en förbättring jämfört med 2009. Resultatet inklusive extraordinära poster, dvs. årets resultat, uppgick till 18,7 miljarder kronor, vilket var en förbättring med 5,2 miljarder kronor jämfört med 2009.

Skatteintäkterna ökade med drygt 9 miljarder kronor eller med 1,8 % jämfört med 2009. Den sammanlagda kommunala skattesatsen, som utgörs av en skattesats för kommuner och en skattesats för landsting, ökade 2010 med 0,04 procentenheter till 31,56 i medeltal för riket. I 36 kommuner höjdes den sammanlagda skattesatsen, vilket kan jämföras med 91 kommuner 2009. I 3 kommuner sänktes skattesatsen.

Statsbidragen uppgick sammantaget till knappt 125 miljarder kronor 2010, vilket var 2 miljarder kronor mindre än 2009. Det generella statsbidraget uppgick till 72,7 miljarder kronor 2010, vilket var 7,4 miljarder kronor mer än 2009 och de specialdestinerade statsbidragen uppgick till 52,3 miljarder kronor, vilket var en ökning med ca 4 miljarder kronor jämfört med 2009, jämför tabell 2.

Tabell 2 Statsbidrag till kommunsektorn åren 2009 och 2010 samt förändring, miljarder kronor

År	2009	2010	Förändring
Statsbidrag	126,8	125	-1,8
varav generella statsbidrag	78,8	72,7	-6,1
<i>varav kommunalekonomisk utjämning</i>	64,8	72,7	+7,9
<i>varav tillfälligt konjunkturstöd</i>	14	–	-14
varav specialdestinerade statsbidrag	48	52,3	+4,3
Summa	126,8	125	-1,8

Minskningen av de generella statsbidragen på 6,1 miljarder kronor beror enligt regeringen på att det tillfälliga konjunkturstödet upphörde. Samtidigt ökade de generella statsbidragen dels med ett tillfälligt tillskott om 4 miljarder kronor, dels till följd av ekonomiska regleringar, bl.a. till följd av höjt särskilt grundavdrag för pensionärer. Sammantaget ger det en minskning av statsbidragen med ca 2 miljarder kronor jämfört med 2009.

Den beloppsmässigt övervägande delen av de specialdestinerade statsbidragen fanns inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg. Bidraget för läkemedelsförmån på 23,1 miljarder kronor ingår i detta utgiftsområde. Andra utgiftsområden med stora anslag för specialdestinerade statsbidrag var utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning på 9,5 miljarder kronor, utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet på 4,6 miljarder kronor samt utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv på 3,5 miljarder kronor.

Systemet med kommunalekonomisk utjämning finansieras i huvudsak med statliga medel. Ett mindre antal kommuner och landsting betalar till systemet. Kommuner i norra Sverige fick i genomsnitt störst bidrag i kronor per invånare, drygt 7 850 kr, eller totalt 13 miljarder kronor. I inkomstutjämningen 2010 fick Stockholms län betala ca 0,5 miljarder kronor netto i inkomstutjämningsavgift medan övriga landsdelar fick ca 49 miljarder kronor i inkomstutjämningen. I kostnadsutjämningen fick Stockholms län sammanlagt knappt 3 miljarder kronor, medan södra Sverige betalade ca 1,8 miljarder kronor netto. Till landstingen utbetalades 19,8 miljarder kronor i utjämningsbidrag 2010. Södra Sverige fick sammanlagt 11 miljarder kronor, motsvarande 2 728 kr per invånare. I inkomstutjämningen var det endast Stockholms län som betalade avgift, drygt 2 miljarder kronor eller 1 058 kr per invånare. Övriga landsdelar fick totalt 17,2 miljarder kronor, eller i genomsnitt 2 350 kr per invånare. I kostnadsutjämningen var det Stockholms län och Norra Sverige som fick nettobidrag, ca 430 miljoner kronor, motsvarande ca 50 kr per invånare.

Kommunernas bruttokostnader ökade under perioden 2005–2009 med i genomsnitt drygt 4 % i löpande priser. Kostnaderna för kommunsektorn påverkas bl.a. av löneutvecklingen, prisutvecklingen och demografiska förändringar, där löneutvecklingen har störst påverkan på kostnadsutvecklingen eftersom personalkostnaderna för verksamhet i egen regi utgör 53 % av de sammanlagda kostnaderna. Den genomsnittliga löneökningstakten har under perioden varit 3,5 % per år, vilket kan jämföras med att löneutvecklingen i ekonomin som helhet var drygt 3,4 %.

Enligt preliminära uppgifter uppgick antalet sysselsatta i kommuner och landsting till 1 048 100 år 2010, vilket var 16 700 färre än 2009. Antalet sysselsatta i kommuner och landsting har minskat sedan 2006, vilket enligt regeringen dels förklaras av att medelarbetstiden per anställd ökat, dels av att plusjobben har fasats ut. Samtidigt har det blivit vanligare att privata företag tillhandahåller tjänster som finansieras av kommunsektorn. År 2010 beräknas den kommunalt finansierade sysselsättningen i näringslivet till ca 133 000, vilket kan jämföras med 2006 då den beräknades till ca 106 000. Antalet sysselsatta uppgick till 731 304 i kommunerna och till 245 006 i landstingen 2009. Jämfört med 2008 var det en minskning med 17 277 eller 2,3 % i kommunerna och med 2 855 eller 1,2 % i landstingen. Enligt regeringen var det framför allt bland de visstidsanställda t.ex. timanställda, vikarier och projektanställda, som antalet sysselsatta mins-

kade både i kommuner och i landsting. Antalet årsarbetskrafter minskade i en lägre takt än antalet sysselsatta, vilket betyder att sysselsättningsgraden (medelarbetstiden per anställd) ökade mellan 2008 och 2009. För kommunerna har årsarbetskrafterna minskat inom alla verksamhetsområden mellan 2008 och 2009, med undantag för socialt och kurativt arbete, där antalet årsarbetskrafter ökade med 2,4 %. I absoluta tal har största minskningen skett inom verksamhetsområdet skola och omsorg där antalet årsarbetskrafter minskat med 5 912 eller 2,6 %. Inom landstingen har den största minskningen mellan 2008 och 2009 skett bland undersköterskor med 1 972 årsarbetskrafter eller 3,7 %. Samtidigt har antalet läkare utan specialistkompetens ökat med 328 årsarbetskrafter eller 3,2 %.

Enligt Medlingsinstitutet ökade medellönen per månad för anställda i kommunerna med 900 kr till 24 100 kr och i landstingen med 1 200 kr till 29 700 kr mellan 2008 och 2009. Löneskillnaderna mellan kvinnor och män fortsätter enligt regeringen att minska. Enligt Medlingsinstitutet motsvarade lönerna för kvinnor anställda i kommuner och landsting 99,4 % respektive 95,3 % av männens löner 2009 efter justering för faktorer som skillnader i yrke, utbildning, ålder och arbetstid. Motsvarande siffror för 2008 var 99,2 % respektive 94,6 %. Löneskillnaderna har således minskat något mellan 2008 och 2009. Av det totala antalet anställda 2009 uppgick andelen kvinnor som arbetade i kommunerna till 80 % och i landstingen till 81 %.

Anställda inom den kommunala sektorn har den högsta sjukfrånvaron jämfört med anställda inom den statliga respektive den privata sektorn. Sjukfrånvaron har dock sjunkit för varje år sedan 2005, och skillnaderna mellan de olika arbetsmarknaderna har minskat. För personal inom den kommunala sektorn har sjukfrånvaron i procent av den avtalade arbetstiden minskat från 6,6 % till 3,9 % mellan 2005 och 2010.

Kommunernas köp av verksamhet fortsätter att öka. Verksamhetsköpen har sedan 2007 ökat i snabbare takt än kommunernas totala kostnader. Kostnaderna för verksamhetsköpen uppgick till 80,3 miljarder kronor 2009, vilket var en ökning med 11 % jämfört med 2008. Den största ökningen av verksamhetsköpen skedde inom äldreomsorgen och infrastruktur. Den största leverantören av verksamhet till kommunerna var privata företag. Av de 80,3 miljarder kronorna gick 51 miljarder kronor eller 64 % till köp av verksamhet från privata företag. Resterande köptes från kommunägda företag, kommunalförbund, landsting, staten och enskilda. Även landstingens köp av verksamhet ökar. Mellan 2008 och 2009 ökade köpen från 27 till 30 miljarder kronor. Ökningen av verksamhetsköpens andel av landstingens kostnader berodde till största delen på en ökning i Stockholms läns landsting.

Kommunsektorns investeringsutgifter uppgick till knappt 58 miljarder kronor 2009. Bolag som ägs av kommuner och landsting gjorde dessutom investeringar motsvarande 51 miljarder kronor. Mellan 2003 och 2009 har kommunernas och landstingens investeringsutgifter ökat med nästan 78 % eller drygt 25 miljarder kronor.

Redovisning av de kommunala verksamheterna

Hälso- och sjukvård

Tillgängligheten till hälso- och sjukvården har förbättrats under 2010, bl.a. som ett resultat av vårdgarantin och kömiljarden. Andelen personer som fick kontakt med primärvården per telefon samma dag har ökat från 88 % till 89 % mellan 2009 och 2010. Under hösten 2010 fick 92 % av patienterna läkarbesök i primärvården inom vårdgarantins tidsgräns på 7 dagar. Inom den specialiserade vården klarade 20 av 21 sjukvårdshuvudmän att ge 80 % eller fler av patienterna vård inom vårdgarantins yttre tidsgräns på 90 dagar för besök eller behandling eller både och. Sedan vårdvalssystem i enlighet med lagen (2008:962) om valfrihetssystem, förkortad LOV, infördes har antalet vårdmottagningar ökat med 233 stycken eller 23 %.

Regeringen har som ambition att stödja en utveckling mot en alltmer kunskapsbaserad sjukvård, bl.a. genom framtagande av nationella riktlinjer. Riktlinjerna ska bidra till att stärka människors möjlighet att få jämlik och god vård och socialtjänst. Uppföljningar som gjorts av riktlinjerna för de större sjukdomsgrupperna har visat på en god följsamhet hos landstingen. Enligt riktlinjerna för strokesjukvård ska t.ex. vård i akutfasen bedrivas vid strokeenheter. Andelen patienter som behandlas på strokeenheter har ökat från 68 % till 86 % mellan åren 2000 och 2009.

Genom de nationella kvalitetsregistren och öppna jämförelser har ett systematiskt förbättringsarbete skett. En slutsats är att kvalitetsregistren, öppna jämförelser och tydliga terapimål gett en kraftig minskning av dödlighet efter hjärtinfarkt. Enligt olika uppföljningar har de öppna jämförelserna bidragit till att frågor om medicinsk kvalitet på ett mer påtagligt sätt än tidigare blivit en angelägenhet inte bara för den medicinska professionen utan även för landstingsledningen. Under 2010 har öppna jämförelser utvecklats med fler relevanta indikatorer, modeller för att öka jämförbarheten och fler jämförelser på sjukhusnivå. Under 2010 har resultatet för de flesta landstingen förbättrats för merparten av de närmare 100 indikatorerna. Landstingen har bl.a. minskat sin användning av antibiotika, och hjärtinfarktsvårdens positiva utveckling har fortsatt. Indikatorerna visade även att skillnaderna mellan landstingen har minskat när det gäller läkemedelsanvändning hos äldre.

Sveriges kommuner och landsting genomför årligen patientenkäter för att mäta den patientupplevda kvaliteten. Resultatet från 2010 års enkät för primärvården visade att patienterna upplevde en bättre kvalitet inom samtliga områden jämfört med 2009.

Landstingens nettokostnader för hälso- och sjukvård, exklusive tandvård, uppgick till drygt 192 miljarder kronor 2009. Jämfört med 2008 var detta en ökning med 3,2 %. Tandvårdens totala kostnader för 2008 var ca 21,8 miljarder kronor. Jämfört med 2007 var det en ökning med 11,1 %. Enligt regeringen kan det nya statliga tandvårdsstödet som trädde i kraft den 1 juli 2008 ha bidragit till en del av denna kostnadsökning. Kostnaderna för receptfria läkemedel uppgick till 20,7 miljarder kronor 2010. Mellan åren 2008 och 2010 har kostnaderna i stort sett legat stilla, till skillnad från 2006 och 2007 då kostnaderna ökade med 3,8 % per år. En viktig förklaring till detta är enligt regeringen patentutgångar i kombination med en förändrad prissättning av utbytbara läkemedel med generisk konkurrens.

Enligt en rapport från Socialstyrelsen framgår det att tillgången på läkare, sjuksköterskor och barnmorskor fortsätter att öka. Mellan 1995 och 2008 var läkare den grupp som ökade mest i antal. Specialistsjuksköterskor är den enda grupp som har minskat i antal. Efterfrågan på läkare översteg tillgången. Socialstyrelsen bedömer dock att tillgången på läkare i hälso- och sjukvården förväntas vara relativt god fram till 2025 och öka i jämförelse med 2009. Detta beror främst på den planerade ökningen av utbildningsplatser samt en fortsatt hög invandring av läkare från andra länder. När det gäller barnmorskor och tandläkare översteg efterfrågan tillgången.

Socialtjänsten

Enligt regeringen har arbetet med kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten varit framgångsrikt. Förutsättningarna för kommunerna att styra och effektivisera socialtjänsten har också enligt regeringen förbättrats till följd av de senaste årens fokus på utveckling av statistik och kvalitetsindikatorer.

Äldreomsorg

Kommunernas kostnader för vård och omsorg av äldre uppgick till 89,6 miljarder kronor 2009. Jämfört med 2005 är det en kostnadsökning med 3 % räknat i fasta priser.

Den 1 oktober 2009 var 205 800 personer i åldern 65 år och äldre beviljade hemtjänst. För särskilt boende var motsvarande antal 95 400 personer. Enligt regeringen visar Socialstyrelsens uppföljningar och utvärderingar bl.a. på att en stor andel äldre var nöjda med hemtjänst och äldreboende. Däremot hade endast 68 % av personer i särskilt boende fått en genomgång av sin läkemedelsbehandling tillsammans med ansvarig läkare eller annan behörig vårdpersonal. Läkemedelsförskrivningarna för äldre är fort-

farande bristfälliga. Däremot fanns tendenser till ökat inflytande och självbestämmande över hemtjänsten. Skillnaderna i de äldres bedömning i olika kommuner var emellertid stor. Enligt regeringen visar uppgifter från Boverket att drygt hälften av landets kommuner har täckt behovet av särskilda boendeformer för äldre. Sedan investeringsstödet infördes 2007 och fram till den 30 april 2010 har totalt 6 167 lägenheter i särskilt boende och trygghetsboende beviljats investeringsstöd. Enligt regeringen är det införandet av investeringsstödet 2007 som bidragit till den positiva utvecklingen. Det råder emellertid stora skillnader mellan kommunerna i väntetider för plats på särskilt boende, från ett omedelbart erbjudande om plats till 159 dagars väntetid. Motsvarande uppgifter för 2007 var 11 respektive 102 dagar. Skillnaderna mellan kommunerna ökade således mellan dessa år. Enligt Socialstyrelsen råder det en otillräcklig bemanning nattetid i särskilda boenden med demensinriktning.

De riktade stimulansbidragen till kommuner och landsting bidrog enligt Socialstyrelsen till att drygt 3 000 personer kunde anställas i vården och omsorgen om äldre. Stimulansbidraget har även bidragit till att bättre samverkan uppnåtts mellan huvudmännen. Enligt regeringen hade 153 kommuner i oktober 2010 beslutat att införa valfrihetssystem enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem, förkortad LOV. Över 90 % av dem som infört valfrihetssystem hade gjort det inom hemtjänsten. Regeringen hänvisar till Socialstyrelsens uppgifter som visar på att LOV förbättrat kommunernas verksamhetsuppföljning då de innan beslut fattas om valfrihetssystem nogga har behövt analysera kostnadsläge, effektivitet och kvalitet i den egna verksamheten.

Insatser för personer med funktionshinder

Kommunernas kostnader för insatser för personer med funktionsnedsättning uppgick 2009 till knappt 44 miljarder kronor, vilket innebär att kostnaderna ökade med 14 % mellan 2005 och 2009, beräknat i fasta priser. Av kostnaderna avsåg 80 % kostnader för insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, och lagen (1993:389) om assistansersättning, förkortad LASS. Den 1 oktober 2009 hade drygt 60 200 personer en eller flera insatser enligt LSS, vilket är en ökning med 11 % sedan 2005. Sammantaget var den vanligaste insatsen daglig verksamhet.

Regeringen pekar på att Socialstyrelsens utvärdering visar att insatsen med personliga ombud har ökat den enskildes delaktighet och inflytande.

Regeringens satsning på att förstärka kompetensen hos personal som i sitt arbete kommer i kontakt med personer med psykisk funktionsnedsättning har sedan den infördes 2008 bidragit till omfattande utbildningsinsatser i hela landet, och kompetensen hos personalen har stärkts. Däremot visar Socialstyrelsens utvärdering att samverkan kring stödet till barn med funktionsnedsättning fungerar dåligt.

Individ- och familjeomsorg

De totala kostnaderna för individ- och familjeomsorg uppgick till 36,2 miljarder kronor 2009, vilket motsvarade 21 % av socialtjänstens totala kostnader. Mellan 2005 och 2009 har kostnaderna ökat med 9 % i fasta priser. Mest har kostnaderna för ekonomiskt bistånd ökat. I fasta priser har kostnaderna för ekonomiskt bistånd ökat med 22 % mellan 2005 och 2009. Under 2010 uppgick utbetalningarna av ekonomiskt bistånd till 11,8 miljarder kronor, en ökning med 6 % i löpande priser jämfört med 2009. Det mest förekommande försörjningshindret var enligt Socialstyrelsen relaterat till arbetslöshet, därefter kom sociala skäl. Det tredje mest förekommande försörjningshindret var sjukskrivning med läkarintyg, där majoriteten saknade sjukpenning.

Under 2009 fick 422 320 personer ekonomiskt bistånd eller introduktionsersättning någon gång under året, vilket motsvarade 4,5 % av befolkningen. Jämfört med 2008 var detta en ökning av antalet biståndstagare med knappt 10 %. Orsaken bakom biståndsbehovet anges främst vara ungas svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Kostnaderna för kommunernas missbruks- och beroendevård var i princip oförändrad mellan 2005 och 2009. År 2009 uppgick kommunernas kostnader för insatser till personer med missbruks- och beroendeproblem till 5,5 miljarder kronor, vilket var en ökning med 1 % i fasta priser jämfört med 2005. Uppskattningsvis fanns 2010 närmare 100 000 personer med missbruks- och beroendeproblem i något av samhällets vård- och behandlingssystem. Samtidigt uppskattas 330 000 personer ha ett alkoholberoende och 29 500 ett tungt narkotikabruk. Enligt delbetänkandet från Missbruksutredningen (SOU 2011:6) visar detta på att samhällets stödssystem inte förmått tillgodose de behov som finns.

Enligt regeringen har kvaliteten på barnutredningarna förbättrats under senare år, och de fokuserar mer på barnets situation. Handläggnings- och dokumentationssystemet Barns behov i centrum (BBIC) har enligt regeringen bidragit till denna utveckling genom att göra socialtjänstens arbete med utredning, planering och uppföljning mer strukturerat och enhetligt. Enligt regeringen är det allt fler barn och unga som berörs av socialtjänstens insatser. Att dra några generella slutsatser av den utveckling som skett under 2000-talet är enligt regeringen svårt.

Förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och vuxenutbildning

Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Andelen barn i åldern 1–5 år som var inskrivna i förskolan 2010 ökade med 1 procentenhet jämfört med 2009 till 83,1 %. Den genomsnittliga gruppstorleken i förskolan var oförändrad under 2010 jämfört med 2009 och uppgick till 16,8 barn per avdelning. Ungefär 45 % av förskolegrupperna i landet hade en gruppstorlek i intervallet 16–20 barn. Andelen småbarnsavdelningar (barn i åldern 1–3 år) som hade en gruppstorlek som

var större än 17 barn har mellan 2005 och 2009 ökat från 10,4 % till 15 %. Personaltätheten var oförändrad mellan 2009 och 2010 och uppgick till 5,3 barn per årsarbetare.

I fritidhemmen har barngruppernas storlek ökat med närmare 30 % sedan 2005. Samtidigt fortsatte personaltätheten att minska. Antalet barn per årsarbetare ökade från 20,9 till 21,6 mellan 2009 och 2010. Regeringen konstaterar att det råder brister i tillgången till och kvaliteten på skolbarnsomsorgen och pekar på den kvalitetsgranskning som Skolinspektionen genomförde 2010.

Nästan alla sexåringar, 95 %, var inskrivna i förskoleklass. Från att personaltätheten i förskoleklass i början av 2000-talet var högre än i grundskolan har personaltätheten minskat till en betydligt lägre nivå. Hösten 2010 fanns det i förskoleklass 6,0 lärare per 100 elever jämfört med grundskolans 8,1 lärare per 100 elever. År 2009 fanns 6,3 lärare per 100 elever i förskoleklass, vilket innebär att tätheten minskat mellan 2009 och 2010.

Grundskolan

Det genomsnittliga meritvärdet sjönk läsåret 2009/10 för första gången på fem år, efter att successivt ha ökat sedan det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet började tillämpas 1997/98. Våren 2010 var andelen grundskoleelever som uppnått behörighet till gymnasieskolans nationella program 88,2 %, vilket var den lägsta andelen sedan våren 1998. Enligt den senaste PISA-studien (som är en OECD-studie som mäter kunskaper i läsförståelse, matematik och naturkunskap) hade de svenska resultaten försämrats inom samtliga områden.

Antalet lärare i den kommunala skolan uppgick läsåret 2010/11 till 63 770 (omräknat till heltidstjänster). Lärartätheten uppgick i genomsnitt till 8,2 lärare per 100 elever. Lärartätheten varierade från 9,5 i kommungruppen glesbygdskommuner till 7,5 i kommungruppen förortskommuner. I fristående skolor fanns 7 900 lärare och lärartätheten uppgick i genomsnitt till 7,5 lärare per 100 elever.

Gymnasieskolan

Utbudet av gymnasieutbildning har ökat de senaste åren, liksom elevernas rörlighet över kommungränserna. Av landets 290 kommuner var det 6 som saknade en gymnasieskola som var belägen i kommunen, vilket var 4 färre än 2005/06. Av de 99 200 elever som fick slutbetyg från gymnasieskolan våren 2010 hade 86,8 % grundläggande behörighet till högskoleutbildning på grundnivå. Jämfört med året före är det en minskning med 3,5 procentenheter. På kommunnivå varierade andelen elever med slutbetyg som uppnått grundläggande högskolebehörighet mellan 29 % och 100 % läsåret 2009/10. Andelen 20-åringar som uppnått grundläggande behörighet har varit relativt oförändrad under den senaste femårsperioden. Av de elever som fick slutbetyg eller motsvarande från gymnasieskolan våren 2009

hade 25 % påbörjat högstudier läsåret därpå. Det innebar en stor ökning jämfört med 2008, då andelen var 20,2 %. Direktövergången till högstudier har ökat tre år i rad.

Hösten 2010 gick 386 000 elever i gymnasieskolan, vilket är en minskning med 2,3 % jämfört med året innan. Minskningen var inte jämnt spridd över landet, utan var som störst i små kommuner och i kommuner belägna i glesbygd samtidigt som elevantalet i storstäderna inte hade minskat alls under perioden. Andelen elever i friskolor ökade från 22 % till 24 % mellan läsåren 2009/10 och 2010/11.

Den totala kostnaden för gymnasieskolan har ökat med 33 % i fasta priser mellan 1999 och 2009. Under samma period har antalet lärare (heltidstjänster) ökat med 29 % och antalet elever med 32 %.

Vuxenutbildning

För första gången sedan slutet av 1990-talet har antalet elever i komvux ökat. Under 2009 gick 187 135 elever i komvux, vilket är en ökning med 6 % sedan 2008. Andelen elever som fått betyget godkänt var i stort sett densamma som året innan efter att ha ökat de fem föregående åren. Andelen med betyget väl godkänd eller mycket väl godkänd har minskat och andelen som inte fått betyget godkänd har ökat med nästan 2 procentenheter de föregående fem åren till 13 % 2009. De totala kostnaderna för komvux var ca 3,7 miljarder kronor 2009, vilket är en minskning med ca 15 % jämfört med 2005.

Antalet elever i svenskundervisning för invandrare (sfi) har ökat kraftigt under 2000-talet. Under 2009 uppgick antalet elever till drygt 91 000, vilket var en ökning med 9 100 elever jämfört med året före och det högsta antalet elever i sfi någonsin.

Motionerna

Motion 2010/11:Fi8

I motion 2010/11:Fi8 av Tommy Waidelich m.fl. (S) konstateras att 2010 var ett ekonomiskt gott år för landets kommuner och landsting, där den goda ekonomiska utvecklingen helt och hållet förklaras av regeringens tillfälligt insatta statsbidrag. Trots de tillfälliga statsbidragen har många kommunala verksamheter ändå utvecklats mycket negativt, och statsbidragen har inte klarat av att hindra kommuner från nedskärningar i välfärden. Antalet sysselsatta minskade med 16 700 under 2010.

För första gången på fem år sjönk det genomsnittliga meritvärdet läsåret 2009/10 efter att successivt ha ökat sedan det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet infördes 1997/98. De svenska resultaten i den senaste PISA-studien har också försämrats inom samtliga undersökta ämnen. Ungdomar som saknar slutbetyg har stora svårigheter att etablera sig på arbetsmarkna-

den, och det är också på skolans område som de ökade klyftorna i samhället yttrar sig. Dessutom innebär regeringens förändringar i arbetslöshetsförsäkringen att många arbetslösa måste söka ekonomiskt bistånd.

Regeringen har vidare inte klarat av att teckna avtal med tillräckligt många kommuner om placering av flyktingbarn, vilket lett till att systemet för ensamkommande flyktingbarn totalt havererat. Dessutom minskar personaltätheten i förskolan, det är stora skillnader i väntetid på plats i särskilt boende för äldre och bemanningen i särskilda boenden med demensinriktning är otillräcklig. Motionärerna menar att detta är fel väg för Sverige att gå. Skolan, vården och omsorgen ska ges stabila villkor där välfärden sätts först och där skattesänkningar inte får göras på bekostnad av stabila villkor för välfärdens finansiering. I motionen föreslås ett tillkännagivande till regeringen om vad som anförs i motionen om utvecklingen inom den kommunala sektorn.

Motion 2010/11:Fi7

I motion 2010/11:Fi7 av Richard Jomshof och Josef Fransson (båda SD) framförs att utdelningar av bonus endast för att någon åstadkommit vad som förväntas eller till och med krävs sänder ut fel signaler. Det är olämpligt och direkt orimligt att vårt samhälle ska lägga sig på en så pass låg nivå att staten eller kommunerna ska dela ut bonus för att någon presterat vad som anses förväntat eller fullgjort sina skyldigheter.

I Skolinspektionens granskning (rapport 2010:7) konstateras att sfi-utbildningen har brister. Motionärerna anser att alla bonusar inom sfi-systemet ska avskaffas, att Skolinspektionens anmärkningar beaktas och åtgärdas samt att eventuella medel som frigörs från sloandet av sfi-bonusen satsas på att åtgärda Skolinspektionens anmärkningar. I motionen föreslås ett tillkännagivande till regeringen om vad som anförs i motionen om ett slopande av sfi-bonusen samt åtgärdande av Skolinspektionens anmärkningar.

Tidigare behandling i utskottet

I betänkande 2009/10:FiU19 behandlade utskottet föregående års skrivelse Utvecklingen inom den kommunala sektorn (skr. 2009/10:102). Där välkomnade utskottet att skrivelsen successivt utvecklats under åren och att en samlad genomgång av statsbidragens utveckling numera är en återkommande del av regeringens skrivelse. Utskottet framförde att redovisningen av statsbidragen är en central del i regeringens återrapportering till riksdagen och att det är angeläget med information om bidragens måluppfyllelse. Utskottet kunde notera regeringens svårigheter att på ett uttömmande sätt utvärdera ett statsbidrags måluppfyllelse. Utskottet förutsatte därför att regeringen intensifierade sitt arbete med att precisera målen för de olika specialdestinerade statsbidragen för att i framtiden bättre kunna följa upp effekterna av bidragen.

Utskottet underströk även vikten av ett relevant och genomarbetat dataunderlag för kostnads- och verksamhetsuppföljning på det kommunala området. Utskottet delade regeringens bedömning att det på sikt är angeläget, beträffande uppföljning av kostnader och resultat inom hälso- och sjukvården, att bredda underlaget för de uppgifter som används i utjämningsystemets kostnadsmatriser.

Vidare framhöll utskottet att ökningen av antalet privatanställda inom vård, skola och omsorg som finansieras av kommuner inneburit en ökad valfrihet för kommunmedborgare att själva välja vem som ska utföra insatsen.

Utskottet lyfte även fram att tillsvidareanställningarna inom den kommunala sektorn blivit fler och att antalet som arbetar heltid har ökat.

Vad gäller stödet till kommunsektorn påminde utskottet om att sektorn för 2010 temporärt tillförts 17 miljarder kronor i statsbidrag och att regeringen aviserat en permanent höjning på 5 miljarder kronor fr.o.m. 2011.

Kompletterande information

I 2011 års ekonomiska vårproposition framgår bl.a. att de förbättrade ekonomiska förutsättningarna som den starkare konjunkturen medför innebär att skatteunderlaget bedöms hålla uppe inkomsterna för kommuner och landsting 2011. De tillfälliga statsbidragen fasas därför ut fram till 2012 och uppgår till 3 miljarder kronor 2011. De samlade statsbidragen minskar dock i mindre utsträckning eftersom det generella statsbidraget samtidigt höjs permanent med 5 miljarder kronor fr.o.m. 2011.

Den 3 maj presenterade Sveriges Kommuner och Landsting Ekonomirapporten Om kommunernas och landstingens ekonomi, maj 2011. Rapporten redovisar bl.a. att 2009 och 2010 blev två av de resultatmässigt bästa åren någonsin för kommuner och landsting. Resultaten förklaras i huvudsak av kraftigt höjda statsbidrag och en återhållsam kostnadsutveckling.

Den 23 juni 2010 fick Statskontoret i uppdrag (Fi2010/3495) av regeringen att bl.a. lämna en samlad redovisning av den offentliga sektorns utveckling. I arbetet ingår att göra ett urval av indikatorer som beskriver utvecklingen inom kommuner och landsting, både vad gäller ekonomi och verksamheternas resultat. Syftet är att ge en översiktlig bild av utvecklingen inom den kommunala sektorn. Redovisningen skulle ha lämnats senast den 29 april 2011 men tiden har förlängts till den 10 juni 2011.

Den 25 september 2008 beslutade regeringen att tillkalla en kommitté för att utvärdera och utreda systemet för kommunalekonomisk utjämning samt vid behov föreslå förändringar. Den 27 april 2011 lämnade Utjämningskommittén sitt slutbetänkande Likvärdiga förutsättningar – Översyn av den kommunala utjämningen (SOU 2011:39). Kommittén föreslår förändringar både i inkomst- och kostnadsutjämningen. I kostnadsutjämningen föreslås bl.a. förändringar i delmodellerna för förskola och skolbarnsomsorg, individ- och familjeomsorg samt hälso- och sjukvård. Inkomstutjäm-

ningen anses vara ändamålsenlig. Kommittén föreslår också en harmonisering av kommunernas och landstingens inkomstutjämning med en gemensam garanterad skattekraft på 115 % av medelskattekraften.

Förändringarna ska enligt förslaget införas den 1 januari 2013. De ekonomiska effekterna av förändringarna slår successivt igenom under en sexårsperiod. Utredningens förslag remissbehandlas för närvarande.

En särskild utredare ska lämna förslag på hur procykliska variationer i kommuners och landstings verksamheter kan förebyggas (dir. 2010:29).

Utredaren ska analysera de kommunala finansernas konjunkturkänslighet och med utgångspunkt i den analysen föreslå möjliga förändringar i nuvarande regelverk för den ekonomiska förvaltningen i kommuner och landsting, t.ex. i fråga om det kommunala balanskravet, och i regelverket för den kommunala redovisningen. Utredaren ska vidare lämna förslag till ett system för stabilisering av kommunsektorns intäkter över en konjunkturcykel. Uppdraget ska redovisas senast den 15 september 2011.

Den 25 juni 2009 beslutade regeringen om en strategi för kvalitetsutveckling genom öppna jämförelser inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Öppna jämförelser görs inom vården och omsorgen om äldre, hälso- och sjukvården, missbruks- och beroendevården samt inom utbildning. Under perioden 2007–2010 fanns ett nationellt jämförelseprojekt som syftade till att via systematiserade jämförelser förbättra kvaliteten och effektiviteten i de kommunala verksamheterna. Öppna jämförelser är en uppsättning indikatorer som redovisas återkommande och som beskriver verksamheter med avseende på kvalitet och effektivitet. Syftet är att stimulera utvecklingen av en jämlik och effektiv socialtjänst och hälso- och sjukvård med god kvalitet. Nationella riktlinjer och öppna jämförelser är viktiga verktyg för att nå en mer kunskapsbaserad sjukvård.

Under 2010 har Skolverket sammanställt kvalitetsgranskningar av svenskundervisning för invandrare (sfi) (rapport 2010:7) i 25 kommuner. Granskningen ger exempel på väl fungerande verksamheter, men också på områden som behöver stärkas för att höja utbildningens kvalitet. Skolinspektionen anser att individuell kartläggning och studieplanering behöver påverka utbildningens utformning i större omfattning. Vidare visar granskningen att undervisningen i större utsträckning behöver utgå från individens erfarenheter, intressen och mål. Även möjligheten för eleverna att påverka utbildningens utformning behöver enligt Skolinspektionen stärkas.

Den 1 september 2010 trädde lagen om nationell sfi-bonus i kraft. Studerande kan därmed ansöka om sfi-bonus i samtliga kommuner. Enligt Skolverkets redovisning (dnr 2011:13) har få beviljanden gjorts under perioden den 1 september 2010–31 december 2010 med stöd av den nya lagen. Den korta tid som hittills förflutit sedan lagen trädde i kraft innebär att få studerande har hunnit bli färdiga med sina studier. Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) har fått i uppdrag av regeringen att utvärdera sfi-bonusens effekter på genomströmning och resultat inom sfi. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 31 december 2012.

Utbildningsutskottets yttrande

Utskottets yttrande 2010/11:UbU2y avser den del av skrivelsen som tar upp skolan och svenskundervisning för invandrare (sfi) samt motionerna 2010/11:Fi8 (S) och 2010/11:Fi7 (SD).

Skolan

Utskottet framhåller att det är övertygat om att de beslutade reformerna under senare år, t.ex. en ny skollag, en reformerad gymnasieskola, en ny betygsskala, legitimation för lärare och en ny lärarutbildning tillsammans med tydligare kommunala prioriteringar, ska leda till att resultatutvecklingen i skolan förbättras under kommande år. Med detta avstyrker utskottet motion 2010/11:Fi8.

Svenskundervisning för invandrare

Utskottet hänvisar till regeringens konstaterande i budgetpropositionen för 2011 (prop. 2010/11:1 utg.omr. 16 s. 111) med anledning av Skolinspektionens rapport (rapport 2010:7). Där framgick följande. ”De som deltar i sfi har skilda erfarenheter och mål och därför behöver utbildningen i större utsträckning utformas efter individen. Möjligheten för deltagarna att påverka utbildningen behöver stärkas. Kommunerna behöver också bli bättre på att följa upp och utvärdera den sfi som bedrivs. För att kommunerna ska lyckas skapa en individanpassad sfi krävs ofta ett nära samarbete mellan sfi, socialtjänst och Arbetsförmedlingen.”

Utskottet framhåller i likhet med regeringen att det i dag är för lite av individuell anpassning av sfi-undervisningen. I sammanhanget bör det dock påminnas om att det i fråga om sfi-undervisningen har vidtagits en lång rad satsningar och åtgärder som fortfarande pågår, att en utredning om sfi-peng har aviserats (prop. 2010/11:1 utg.omr. 16 s. 64) och att beredning pågår av betänkandet Tid för snabb flexibel inläring (SOU 2011:19) från Utredningen om en tidsbegränsad sfi samt att regelverket för sfi i flera hänseenden nyligen ändrats. En av dessa nyligen genomförda ändringar av regelverket för sfi innebär att sfi-bonusen permanentats fr.o.m. den 1 september 2010. Arbetsmarknadsutskottet uttalade i samband med att sfi-bonusen permanentades bl.a. följande (bet. 2009/10:AU12 s. 12). ”En sfi-bonus bör kunna motivera nyanlända invandrare att påbörja sfi så snart som möjligt, bidra till att förbättra deras närvaro i utbildningen och uppmuntra till extra ansträngningar för att snabbt nå godkänd nivå i studierna. Därmed förbättras också deras möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.” Utbildningsutskottet anser att arbetsmarknadsutskottets uttalande om sfi-bonusen alltjämt är relevant. Av det anförda följer att utskottet inte delar den uppfattning som framförs i motionen om avskaffande av sfi-bonusen. Motion 2010/11:Fi7 avstyrks därför.

Finansutskottets ställningstagande

Regeringens skrivelse

Utskottet vill inledningsvis, liksom tidigare år, understryka betydelsen av en väl fungerande uppföljning av läget i den kommunala sektorn. Regeringens skrivelse är ett viktigt inslag i återrapporteringen av resultatinformation till riksdagen. Skrivelsen ger en bred och fyllig beskrivning av utvecklingen i den kommunala sektorn och pekar såväl på områden med goda förhållanden i den kommunala verksamheten och ekonomin som på områden som kräver förbättringar.

Utskottet anser att redovisningen av statsbidrag är, liksom utskottet angivit tidigare år, en central del i regeringens återrapportering till riksdagen. Det är enligt utskottets mening angeläget med information om bidragens måluppfyllelse. I förra årets skrivelse (2009/10:102) framförde regeringen att det är komplicerat att på ett uttömmande vis utvärdera ett statsbidrags måluppfyllelse då bl.a. möjligheterna att utvärdera statsbidragens måluppfyllelse är beroende av flera faktorer. Utskottet kan också notera att uppgifter om statsbidragens måluppfyllelse inte finns redovisade i årets skrivelse. Utskottet förutsätter att Regeringskansliet fortsätter att fördjupa kunskapen om statsbidragen till kommuner och landsting, med tonvikt på om bidragsgivningen har nått sina mål samt att detta arbete återspeglas i den fortsatta utvecklingen av skrivelsen.

Utskottet är vidare positivt till regeringens utveckling av nationella kvalitetsregister och öppna jämförelser. Utskottets anser att dessa är bra verktyg för att följa upp, utveckla och förbättra verksamheter, vilket i sin tur kan bidra till en bättre uppföljning samt till bättre kvalitet och effektivitet i de kommunala verksamheterna, bl.a. genom att kommuner och landsting kommer att kunna ta reda på vilka insatser och arbetsmetoder som ger goda resultat. Utskottet anser vidare att utveckling av statistik och kvalitetsindikatorer är en förutsättning för att verksamheter ska kunna följas upp och utvärderas på ett rättvisande sätt.

Utskottet kan också konstatera att kvaliteten på barnutredningarna förbättrats under senare år genom att socialtjänstens arbete med utredning, planering och uppföljning blivit mer strukturerat och enhetligt. Utskottet kan även notera att lagen (2008:962) om valfrihetssystem, förkortad LOV, har förbättrat kommunernas verksamhetsuppföljning.

Vidare välkomnar utskottet Utjämningskommitténs slutbetänkande Likvärdiga förutsättningar – Översyn av den kommunala utjämningen (SOU 2011:39). Utskottet har i tidigare betänkanden (2006/07:FiU26, 2008/09:FiU27, 2009/10:FiU19) uttalat att det delar regeringens bedömning att det på sikt är angeläget, beträffande uppföljning av kostnader och resultat inom hälso- och sjukvården, att bredda underlaget för de uppgifter som används i utjämningsssystemets kostnadsmatriser. Kommittén föreslår bl.a. förändringar både i inkomst- och kostnadsutjämningen. I kostnadsutjämningen föreslås bl.a. förändringar i delmodellerna för förskola och skol-

barnsomsorg, individ- och familjeomsorg samt hälso- och sjukvård. Inkomstutjämnningen anses vara ändamålsenlig. Vidare föreslås en harmonisering av kommunernas och landstingens inkomstutjämnning med en gemensam garanterad skattekraft på 115 % av medelskattekraften. Utskottets bedömning är att de föreslagna förändringarna även kan komma att användas för att utveckla uppföljning och mål- och resultatuppfyllelsen inom hälso- och sjukvården.

Utskottet välkomnar pågående arbeten med att ta fram underlag för att bättre kunna följa upp och utvärdera olika verksamheter. Utskottet ser därför fram emot resultatet av Statskontorets uppdrag (Fi2010/3495) att lämna en samlad redovisning av den offentliga sektorns utveckling. I arbetet ingår att göra ett urval av indikatorer som beskriver utvecklingen inom kommuner och landsting, både vad gäller ekonomi och verksamheternas resultat. Syftet är att ge en översiktlig bild av utvecklingen inom den kommunala sektorn. Statskontoret skulle ha redovisat sitt uppdrag senast den 29 april 2011 men har fått förlängd tid till den 10 juni 2011.

I det sammanhanget kan också nämnas den utredning där en särskild utredare ska lämna förslag på hur procykliska variationer i kommuners och landstings verksamheter kan förebyggas (dir. 2010:29). Utredaren ska analysera de kommunala finansernas konjunkturkänslighet och med utgångspunkt i den analysen föreslå möjliga förändringar i nuvarande regelverk för den ekonomiska förvaltningen i kommuner och landsting, t.ex. i fråga om det kommunala balanskravet, och i regelverket för den kommunala redovisningen. Utredaren ska vidare lämna förslag till ett system för stabilisering av kommunsektorns intäkter över en konjunkturcykel. Uppdraget ska redovisas senast den 15 september 2011.

Utskottet vill i sammanhanget även understryka att i arbetet med att ta fram ett förbättrat underlag för uppföljning och med en utvecklad analys av den kommunala verksamheten måste också hänsyn tas till grunderna för den kommunala självstyrelsen. Med detta föreslår utskottet att riksdagen lägger regeringens skrivelse om utvecklingen inom den kommunala sektorn till handlingarna.

Stöd till den kommunala sektorn

Socialdemokraterna anför i sin motion 2010/11:Fi8 att kommunernas goda ekonomiska utveckling helt och hållet beror på regeringens tillfälligt insatta statsbidrag men att många kommunala verksamheter trots dessa bidrag utvecklats negativt och att antalet anställda minskat med över 40 000 personer på två år. Utskottet vill här understryka att förändringen i sysselsättningen förklaras dels av att medelarbetstiden per anställd ökat, dels av att den arbetsmarknadspolitiska åtgärden plusjobb fasats ut samtidigt som det blivit vanligare att privata företag tillhandahåller tjänster som finansieras av kommunsektorn. Mellan 2006 och 2010 har den kommunfinansierade sysselsättningen i näringslivet ökat med ca 8 000 sysselsatta per år, med undantag för åren 2009 och 2010 då ökningen enligt Konjunk-

turinstituten beräknas till 10 000 sysselsatta. Utskottet vill understryka att denna utveckling innebär ökad valfrihet för kommunmedborgare, som härigenom får möjlighet att välja vem som ska utföra insatsen. Det ökar också valfriheten för personalen, som får fler arbetsgivare att välja mellan.

Vad avser stöd till kommunsektorn påminner utskottet om att sektorn för 2010 temporärt har tillförts 17 miljarder kronor i statsbidrag och att statsbidragen fr.o.m. 2011 höjts permanent med 5 miljarder kronor. I 2011 års ekonomiska vårproposition görs bedömningen att den ekonomiska krisen i kommunsektorns ekonomi bedöms bli kortvarigare och mindre omfattande jämfört med beräkningarna i budgetpropositionen för 2011. Samtidigt förväntas den starkare konjunkturuppgången medföra att kommunernas och landstingens ekonomiska förutsättningar stärks ytterligare framöver. Utskottet anser emellertid att det finns ett behov av att skapa stabilare ekonomiska förutsättningar för kommuner och landsting över konjunkturer och välkomnar regeringens beslut om direktiv för en utredning med uppdrag att främja en stabil kommunal verksamhet över konjunkturcykeln (dir. 2010:29). Utredningen ska bl.a. utreda möjligheterna att ändra regelverket för den ekonomiska förvaltningen i kommuner och landsting på ett sätt som förebygger att kommunernas och landstingens agerande förstärker konjunkturvariationerna. Utredningen kommer också att utreda möjligheterna att utjämna kommunsektorns intäkter över tid genom en kommunstabiliseringsfond. En sådan fond skulle kunna utformas på ett sådant sätt att det under en lågkonjunktur sker utbetalningar från fonden till kommuner och landsting, oberoende av det generella statsbidraget, och att kommuner och landsting på motsvarande sätt tillför medel till fonden under en högkonjunktur. En kommunstabiliseringsfond skulle på detta sätt kunna bidra till att temporärt stödja kommunsektorn då skatteintäkterna viker till följd av en lågkonjunktur. Samtidigt skulle den motverka att kommuner och landsting i goda tider ökar sina kostnader över en nivå som är långsiktigt hållbar. Utredningsuppdraget ska redovisas senast den 15 september 2011.

Finansutskottet kommer att behandla 2011 års ekonomiska vårproposition i betänkande 2010/11:FiU20. De frågeställningar som förs fram i motion 2010/11:Fi8 (S) kommer att behandlas i det sammanhanget. Med detta föreslår utskottet att motion 2010/11:Fi8 (S) avslås.

Slopande av sfi-bonusen

Finansutskottet delar uppfattningen i utbildningsutskottets yttrande. Motion 2010/11:Fi7 (SD) avslås därmed.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Stöd till den kommunala sektorn, punkt 2 (S, V)

av Tommy Waidelich (S), Pia Nilsson (S), Jörgen Hellman (S), Meeri Wasberg (S), Bo Bernhardsson (S), Ulla Andersson (V) och Sven-Erik Bucht (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om stöd till den kommunala sektorn. Därmed bifaller riksdagen motion

2010/11:Fi8 av Tommy Waidelich m.fl. (S).

Ställningstagande

Redogörelsen i skrivelsen visar på att 2010 var ett gott ekonomiskt år för landets kommuner och landsting. Den ekonomiska utvecklingen beror dock helt och hållet på regeringens tillfälligt insatta statsbidrag. Landets kommuner behöver ordentliga resurser för att klara av att möta den demografiska utvecklingen. Trots tillskotten till kommunsektorn har många kommunala verksamheter utvecklats mycket negativt de senaste åren. Enligt regeringen minskade antalet sysselsatta i sektorn med 16 700 personer 2010. Under 2009 och 2010 minskade antalet sysselsatta i sektorn sammantaget med över 40 000 personer. Den bistra ekonomiska verklighet som många kommuner märker av märks kanske som allra tydligast i skolan. För första gången på fem år sjönk det genomsnittliga meritvärdet läsåret 2009/10 efter att successivt ha ökat sedan det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet började tillämpas läsåret 1997/98. Våren 2010 var andelen grundskoleelever som uppnådde behörighet till gymnasieskolans nationella program 88,2 %, vilket var den lägsta andelen sedan våren 1998. De svenska resultaten hade i den senaste PISA-studien försämrats inom samtliga undersökta ämnen. I alla tidigare PISA-undersökningar (2002, 2003 och 2006) presterade svenska elever över genomsnittet i OECD-länderna. De svagare eleverna har blivit fler, nästan en femtedel av de svenska eleverna nådde inte upp till basnivån i läsförståelse. Ungdomar

som saknar slutbetyg har stora svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden och få en egen försörjning. Vi ser också tecken på att de ökade klyftorna i samhället yttrar sig också på skolans område.

Regeringens förändringar i arbetslöshetsförsäkringen gör att många arbetslösa måste söka ekonomiskt bistånd för att ha råd med hyra, mat och kläder. Nu ökar kostnaderna för detta, och dessutom ökar antalet barn bland bidragstagarna. Vi anser att detta är en mycket tragisk utveckling. Den arbetslinje som den moderatledda regeringen gick till val på så sent som i höstas är nu utbytt mot en bidragslinje.

Vi ser också med stor oro på hur systemet för ensamkommande flyktingbarn helt har havererat. När regeringen inte klarar av att teckna avtal med tillräckligt många kommuner om placering av flyktingbarnen får det som konsekvens att de fastnar i ankomstkommunerna. Dagens fyra kommuner får i praktiken bära hela detta nationella ansvar. Regeringen måste i ett första steg snarast se till att teckna avtal så att alla kommuner tar sin del av ansvaret samt ta initiativ till ett nytt system för mottagande av flyktingar, som fördelar ansvaret för flyktingmottagandet mer rättvist mellan landets kommuner. Dagens situation, där ett fåtal kommuner bär huvudansvaret för flyktingmottagandet i landet, är inte hållbar.

Vårt välfärdssystem håller på att monteras ned på område efter område. Personaltätheten i förskolan minskar, skillnaderna i landet när det gäller väntetiden för en plats i ett särskilt boende för äldre växer och bemanningen i särskilda boenden med demensinriktning är otillräcklig. Så ser Sverige ut idag. Barn, unga, äldre och sjuka är de som får betala priset för regeringens ivriga skattesänkarpolitik. Även inom kultur- och fritidsområdet märks nedskärningarna, särskilt för barn och unga. Barnfattigdomen handlar inte bara om mat på bordet utan även om att köpa fotbollsskor och att betala avgiften till kultur- och musikskolan.

Vi menar att detta är fel väg för Sverige att gå. Vi vet att Sverige kan bättre. Vi vill ge skolan, vården och omsorgen långsiktigt stabila villkor. Välfärden måste sättas först. Skattesänkningar får inte göras på bekostnad av stabila villkor för välfärdens finansiering.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att motionen bifalls.

2. Slopande av sfi-bonusen, punkt 3 (SD)

av Johnny Skalin (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om slopande av sfi-bonusen. Därmed bifaller riksdagen motion 2010/11:Fi7 av Richard Jomshof och Josef Fransson (båda SD).

Ställningstagande

Vi anser att det sänder ut fel signaler att dela ut en bonus för att någon åstadkommit vad som förväntats eller till och med krävs. Det är olämpligt och direkt orimligt att vårt samhälle ska ha en så låg ambitionsnivå att staten eller kommunen ska dela ut bonusar för att någon presterat vad man har förväntat eller har fullgjort sina skyldigheter. Även Skolinspektionen har konstaterat att sfi-utbildningen har brister. Vi anser att dessa anmärkningar ska åtgärdas och att eventuella medel som frigörs av att sfi-bonusen slopas ska användas för detta.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att motionen bifalls.

Särskilt yttrande

Utvecklingen inom den kommunala sektorn, punkt 1 (MP)

Mikaela Valtersson (MP) anför:

Trots den goda ekonomin, som skrivelsen redogör för, finns det stora obalanser mellan kommunsektorn och landstingssektorn. Landstingens ekonomi är generellt sett mer ansträngd än kommunernas. Sveriges Kommuner och Landsting beräknar att landstingen kommer att redovisa ett underskott redan från 2012. Variationen är också stor inom respektive sektor, där vissa kommuner och landsting går med stor vinst medan andra måste göra neddragningar som en följd av underskott. Beräkningar från Ekonomistyrningsverket visar på att kommunsektorn beräknas klara balanskravet 2012–2015, dock inte i nivå med ekonomisk hushållning. På längre sikt kommer troligen kostnaderna för sektorn att stiga i takt med att befolkningen åldras och kraven på välfärden växer.

Regeringens bedömning är att 22 000 personer fått lämna sina jobb i skolan, vården och omsorgen som en följd av den ekonomiska krisen, detta trots att regeringen betalade ut 17 miljarder kronor i tillfälligt konjunkturstöd till kommuner och landsting. Miljöpartiet menar att pengarna kom för sent och med för kort varsel. Vi anser att kommuner och landsting behöver långsiktiga förutsättningar för sin planering och har svårt att använda denna typ av kortsiktiga stöd till anställningar, vilka kräver långsiktig finansiering. Därför kunde kommunerna inte undvika att säga upp personer, och de kunde inte heller nyanställa. De signaler som regeringen gett om att kommunerna gör bäst i att spara har medfört att besparingar redan inletts, vilket har lett till att antalet anställda i offentlig sektor har minskat. Miljöpartiet menar att dessa uppsägningar inom offentlig sektor hade kunnat förhindras med tidigare och tydligare besked. Mindre personal i välfärden leder till att unga lämnar skolan utan den kunskap och det självförtroende som behövs för att de ska klara sig i arbetslivet. Det leder också till att äldre får mindre omsorg och att kvaliteten på vården blir sämre. Miljöpartiet anser att kvaliteten i välfärden måste förbättras och kommunerna ges rimliga planeringsförutsättningar.

Regeringens försämringar av arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen har också medfört att allt fler måste söka försörjningsstöd från kommunen. Allt fler unga tvingas också söka ekonomiskt bistånd. Enligt Konjunkturinstitutet (KI) ökade antalet personer som söker ekonomiskt bistånd från 80 000 till 94 000 personer 2006–2010. KI bedömer att antalet kommer att öka ytterligare till 100 000 personer 2012. Detta har lett till att kommunerna har fått kraftigt ökade kostnader. Kostnaderna för ekonomiskt bistånd ökade enligt regeringen med 20 % mellan 2005 och 2009.

Vi anser att barnen och de äldre fick betala en alltför stor del av notan för finanskrisen. Nyligen kom rapporter från Skolverket som visar att varje anställd på fritis nu ansvarar för 21,5 barn. Det är 23 % flera barn än 2000 och 150 % flera barn än 1990. Samtidigt har var femte barngrupp i barnomsorgen flera än 20 barn, vilket är 20 % flera än 2003. Skolverket konstaterar att utvecklingen mot allt fler stora grupper i förskolan riskerar att kraftigt försämra kvaliteten. Många förskollärare och fritidspedagoger vittnar också om en ohållbar arbetssituation, där stress och buller är en del av vardagen för såväl barn som vuxna.

Miljöpartiet vill använda resurserna framöver till att bygga upp det som krisen bröt ned. Vi måste satsa på att minska barngrupperna i förskolan och på fritis. Vi måste också satsa på fler händer i vården och omsorgen så att våra äldre kan få en värdig omsorg och kvaliteten i hälso- och sjukvården stärkas. Miljöpartiet har en vision om ett lärande samhälle där vi rustar barn och unga med den kompetens som behövs för att de så småningom självständigt ska kunna kliva ut i en global värld och etablera sig på sina egna villkor. Genom ökad forskningsanknytning kan vi stärka likvärdigheten och kvaliteten i skolan över hela landet. Forskningen kring skolan ska vara relevant för det som sker i klassrummen, och skolan behöver tydligare strategier för att jobba mer forskningsbaserat. Miljöpartiet vill därför öka den klassrumsnära forskningen och möjligheterna för fler lärare att forska på deltid.

Kommunsektorns ekonomi är på kort sikt relativt god men kommer troligen att försämrans de kommande åren. Miljöpartiet kommer därför att göra en bedömning av de framtida behoven i kommunsektorn och se till att sektorn ges rimliga planeringsförutsättningar för en generell välfärd som omfattar alla människor.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2010/11:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn.

Följdmotionerna

2010/11:Fi7 av Richard Jomshof och Josef Fransson (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att slopa sfi-bonusen och åtgärda Skolinspektionens anmärkningar.

2010/11:Fi8 av Tommy Waidelich m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvecklingen inom den kommunala sektorn.

BILAGA 2

Utbildningsutskottets yttrande
2010/11:UbU2y

Utvecklingen inom den kommunala sektorn

Till finansutskottet

Utbildningsutskottet beslutade den 5 maj 2011 att yttra sig till finansutskottet över skrivelsen Utvecklingen inom den kommunala sektorn (skr. 2010/11:102) i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Utskottet begränsar sitt yttrande till att avse den del av skrivelsen som tar upp skolan och svenskundervisning för invandrare (sfi) samt motionerna 2010/11:Fi8 (S) och 2010/11:Fi7 (SD).

Utskottets överväganden

Skolan

Skrivelsen

Ur skrivelsens (skr. 2010/11:102) redovisning av verksamhetsutvecklingen för skolan kan följande nämnas. För första gången på fem år sjönk det genomsnittliga meritvärdet i grundskolan 2010. Andelen behöriga till gymnasieskolans nationella program var 88,2 %, vilket är den lägsta andelen sedan det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet infördes läsåret 1997/98. Skillnaden i slutbetyg mellan olika elevgrupper var fortsatt stora. Framför allt var skillnaden stor vid jämförelser baserade på föräldrarnas utbildningsbakgrund. Det fanns också skillnader vid jämförelser mellan kön och elevers bakgrund (svensk eller utländsk), även om invandrade elevers resultat under 2010 närmade sig svenska elevers resultat.

De svenska resultaten hade i den senaste PISA-studien¹ försämrats inom samtliga undersökta ämnen. Svenska 15-åringars läsförståelse var 2009 på en genomsnittlig nivå i ett internationellt perspektiv. I alla tidigare PISA-undersökningar (2002, 2003 och 2006) presterade svenska elever över genomsnittet av OECD-länderna. I naturvetenskap presterade svenska 15-åringar för första gången under OECD-genomsnittet och i matematik presterade svenska elever liksom 2006 på en genomsnittlig nivå.

Inför förändringen av tillträdesreglerna till universitet och högskolor hösten 2010 läste gymnasieeleverna i betydligt högre utsträckning än tidigare kurser som gav dem meritpoäng, t.ex. högre kurser i matematik och moderna språk. Andelen elever som läste utökat program ökade och andelen elever som läste reducerat program minskade. Mellan våren 2009 och våren 2010 minskade också andelen elever som nådde grundläggande behörighet till högskoleutbildning med 3,5 procentenheter, vilket troligen också hänger samman med ändrade tillträdesregler.

Andelen elever i fristående gymnasieskolor ökade från 22 till 24 % mellan läsåren 2009/10 och 2010/11 samtidigt som elevkullarna i gymnasieskolan minskade (s. 106–130).

Motionen

Socialdemokraterna framhåller i motion 2010/11:Fi8 att den bistra ekonomiska verklighet som många kommuner märker av kanske som tydligast urskiljs i skolan. Detta illustreras av sjunkande meritvärde i grundskola, av

¹ PISA är en OECD-studie som vart tredje år mäter kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap. Nästan en halv miljon 15-åringar från sammanlagt 65 länder eller regioner deltog i PISA 2009. I Sverige deltog 4 567 elever.

att andelen behöriga till gymnasieskolans nationella program var det lägsta sedan läsåret 1997/98 och av försämrade resultat i den senaste PISA-studien inom samtliga undersökta ämnen.

Utskottets ställningstagande

Den kommunala sektorn redovisade ett starkt ekonomiskt resultat för 2010. Trots detta uppvisar skolan i många avseenden relativt svaga resultat. Utskottet är övertygat om att de beslutade reformerna under senare år, t.ex. en ny skollag, en reformerad gymnasieskola, en ny betygsskala, legitimation för lärare och en ny lärarutbildning tillsammans med tydligare kommunala prioriteringar ska leda till att resultatutvecklingen i skolan förbättras under kommande år

Med hänvisning till vad som nu anförts avstyrker utskottet motion 2010/11:Fi8.

Svenskundervisning för invandrare

Skrivelsen

Ur skrivelsens redovisning av verksamhetsutvecklingen för svenskundervisning för invandrare (sfi) kan följande nämnas. Antalet elever i sfi har ökat kraftigt under 2000-talet och uppgick 2009 till drygt 91 000 elever. Detta var en ökning med 9 100 elever jämfört med året före och det högsta antalet elever i sfi någonsin. Sambandet mellan studieresultat och utbildningsbakgrund är starkt, men varierar också mellan olika åldersgrupper och språkgrupper.

Skolinspektionen har under 2010 sammanställt kvalitetsgranskningar om hur utbildningen formas efter elevernas förutsättningar och mål (rapport 2010:7). Granskningen omfattar 25 kommuner. Skolinspektionens granskning ger exempel på väl fungerande verksamheter, men också på områden som behöver stärkas för att höja utbildningens kvalitet. Individuell kartläggning och studieplanering behöver påverka utbildningens utformning i större omfattning. Granskningen visar att undervisningen i större utsträckning behöver utgå från individens erfarenheter, intressen och mål. Även möjligheten för eleverna att påverka utbildningens utformning behöver stärkas.

Försöksverksamheten med prestationsbaserad stimulanssättning inom sfi, s.k. sfi-bonus, inleddes i oktober 2009 i 13 kommuner. Sfi-bonusen permanentades den 1 september 2010, vilket innebär att nyanlända invandrare i samtliga kommuner får samma stimulans att lära sig svenska snabbare. Skolverket har i uppdrag att betala ut ersättning till kommunerna för utbetald sfi-bonus och för administrativa kostnader enligt förordningen (2010:1030) om prestationsbaserad stimulanssättning inom svenskundervisning för invandrare (s. 135–138).

Motionen

Sverigedemokraterna föreslår i motion 2010/11:Fi7 att sfi-bonusen avskaffas. Motionärerna hänvisar till att sfi-bonusen sänder helt fel signaler till de sfi-studerande genom att dela ut bonus endast för att den studerande åstadkommit vad som förväntas eller t.o.m. krävs. De eventuella medel som frigörs vid avskaffandet av sfi-bonusen bör användas till att åtgärda de brister som framkommit i Skolinspektionens granskning av sfi-undervisningen.

Utskottets ställningstagande

Med anledning av Skolinspektionens rapport (rapport 2010:7) konstaterade regeringen i budgetpropositionen för 2011 följande (prop. 2010/11:1 utg.omr. 16 s. 111).

De som deltar i sfi har skilda erfarenheter och mål och därför behöver utbildningen i större utsträckning utformas efter individen. Möjligheten för deltagarna att påverka utbildningen behöver stärkas. Kommunerna behöver också bli bättre på att följa upp och utvärdera den sfi som bedrivs. För att kommunerna ska lyckas skapa en individanpassad sfi krävs ofta ett nära samarbete mellan sfi, socialtjänst och Arbetsförmedlingen.

Utskottet vill i likhet med regeringen framhålla att det i dag är för lite av individuell anpassning av sfi-undervisningen. I sammanhanget bör dock påminnas om att det i fråga om sfi-undervisningen har vidtagits och alltså pågår en lång rad satsningar och åtgärder, att en utredning om sfi-peng har aviserats (prop. 2010/11:1 utg.omr. 16 s. 64) och att beredning av betänkandet Tid för snabb flexibel inläring (SOU 2011:19) från Utredningen om en tidsbegränsad sfi pågår samt att regelverket för sfi i flera hänseenden nyligen ändrats. En av dessa nyligen genomförda ändringar av regelverket gällande sfi innebär att sfi-bonusen permanentats fr.o.m. den 1 september 2010. Arbetsmarknadsutskottet uttalade i samband med att sfi-bonusen permanentades bl.a. följande (bet. 2009/10:AU12 s. 12).

En sfi-bonus bör kunna motivera nyanlända invandrare att påbörja sfi så snart som möjligt, bidra till att förbättra deras närvaro i utbildningen och uppmuntra till extra ansträngningar för att snabbt nå godkänd nivå i studierna. Därmed förbättras också deras möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.

Utbildningsutskottet anser att arbetsmarknadsutskottets uttalande om sfi-bonusen alltså är relevant.

Av det anförda följer att utskottet inte delar den uppfattning som framförs i motionen om avskaffande av sfi-bonusen. Motion 2010/11:Fi7 avstyrks därför.

Stockholm den 12 maj 2011

På utbildningsutskottets vägnar

Margareta Pålsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Margareta Pålsson (M), Mikael Damberg (S), Oskar Öholm (M), Louise Malmström (S), Betty Malmberg (M), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Tina Acketoft (FP), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Nina Lundström (FP), Jabar Amin (MP), Yvonne Andersson (KD), Richard Jomshof (SD), Michael Svensson (M) och Emil Källström (C).

Avvikande meningar

1. Skolan (S)

Mikael Damberg (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S) och Gunilla Svantorp (S) anför:

Den bistra ekonomiska verklighet som många kommuner märker av urskiljs kanske som allra tydligast i skolan. För första gången på fem år sjönk det genomsnittliga meritvärdet i grundskolan läsåret 2009/10 efter att successivt ha ökat sedan det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet började tillämpas läsåret 1997/98. Våren 2010 var andelen grundskoleelever som uppnådde behörighet till gymnasieskolans nationella program 88,2 %, vilket var den lägsta andelen sedan våren 1998.

De svenska resultaten har i den senaste PISA-studien försämrats inom samtliga undersökta ämnen. Svenska 15-åringars läsförståelse var 2009 på en genomsnittlig nivå i ett internationellt perspektiv. I alla tidigare PISA-undersökningar (2002, 2003 och 2006) presterade svenska elever över genomsnittet i OECD-länderna. I naturvetenskap presterade svenska 15-åringar för första gången under OECD-genomsnittet och i matematik låg svenska elevers prestationer liksom 2006 på en genomsnittlig nivå. De svagare eleverna har blivit fler, nästan en femtedel av de svenska eleverna nådde inte upp till basnivån i läsförståelse. Vi vet att ungdomar som saknar slutbetyg har stora svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden och få en egen försörjning. Vi ser också tecken på att de ökande klyftorna i samhället yttrar sig också på skolans område.

Mot denna bakgrund tillstyrker vi motion 2010/11:Fi8.

2. Svenskundervisning för invandrare (SD)

Richard Jomshof (SD) anför:

Att människor som på ett eller annat sätt utmärker sig och presterar mer än vad som rimligen kan förväntas också premieras för sina bedrifter, är i sig inget negativt – tvärtom. Inte sällan visar det sig också att det är strikt materiella eller pekuniära bonussystem som har störst inverkan på prestationer. Det sänder dock helt fel signaler att dela ut en bonus inkom för att någon åstadkommit vad som förväntas eller t.o.m. krävs. Ett normalt företag delar exempelvis inte ut bonus till en anställd för att han eller hon kommit i tid till jobbet. På samma sätt är det olämpligt och direkt orimligt att vårt samhälle ska lägga sig på en så pass låg ambitionsnivå att staten eller kommunen delar ut bonusar för att någon har presterat vad som förväntats eller har fullgjort sina skyldigheter.

Skolinspektionen har i sin granskning (rapport 2010:7) konstaterat att sfi-utbildningen har brister, huvudsakligen när det gäller individuell kartläggning och studieplanering.

Riksdagen bör med hänvisning till vad som nu framförts tillkännage för regeringen sin mening att alla sorters bonusar inom sfi-systemet bör avskaffas. Vidare bör Skolinspektionens anmärkningar i nämnda rapport tas i beaktande och åtgärdas. Slutligen bör eventuella medel som frigörs när man avskaffar sfi-bonusen satsas på att åtgärda Skolinspektionens anmärkningar i rapporten.

Mot denna bakgrund tillstyrker jag motion 2010/11:Fi7.